

KUTATÁSI SZABÁLYZAT

KÉSZÍTETTE:

BARTA KÁROLY

ORSZÁG JÁNOS

kutatási programvezető

JÓVÁHAGYTA:

TARNAI TAMÁS

elnök

Pécs, 2007. július 17.

1. ELŐZMÉNYEK

Jelen kutatási szabályzat kiadását a kutatási alkalmak számának megnövekedése és a 2001. február 24-én bekövetkezett baleset tapasztalatai indokolják. A kutatási volumen folyamatos növekedésével párhuzamosan egyre világosabbá vált, hogy a Szegedi Karszt- és Barlangkutató Egyesület kutatási tevékenységének magas szakmai színvonala nem biztosítható egy olyan egységes, írott irányelv-gyűjtemény nélkül, amely rögzíti az alapelveket és a követendő gyakorlatot.

2. ALAPELVEK

Ahhoz, hogy a kutatási tevékenység megfelelő színvonalon, biztonságosan, hatékonyan és eredményesen folyjon, mindenképpen szükséges néhány, a kutatási tevékenység során szigorúan betartandó alapelv megfogalmazása. Különösen szükség van erre a földalatti kutatási tevékenység esetében. A felszín alatti kutatás során ugyanis a kutatásban résztvevők mindvégig nagyfokú pszichés és fizikai terhelésnek, illetve igénybevételnek vannak kitéve, valamint sokszor kell szembenézniük nem várt veszélyhelyzetekkel.

2.1. Önkéntesség

A kutatásban mindenki önként, szabad akaratából vesz részt. Viszont mindenki, aki úgy dönt, hogy részt vesz a kutatásban, illetve abba tevékenyen bekapcsolódik, komoly kötelezettségeket vállal magára a kutatási tevékenység előbb ismertett nehézségei, illetve a nehézségek leküzdésében való aktív részvétel miatt. E kötelezettségeket a barlangjárás és barlangkutatás általános normái és szabályai valamint az e szabályzatban foglaltak határozzák meg.

2.2. Felelősség

A kutatás – amellet, hogy legtöbbször örömmel leljük benne, lelkesedéssel végezzük, és éppen ezért élményt jelent számunkra – felelősségteljes tevékenység. Kollektív és egyéni felelősségünk kiterjed:

- saját magunk és társaink épségére,
- természetes és társadalmi környezetünkre, illetve annak értékeire,
- barlangjaink épségére, értékeire, tisztaságára,
- a tevékenységünkre vonatkozó jogszabályok, szabályok betartására és betartatására,
- felügyelő hatóságaink rendelkezéseinek és kötelemeinek betartására és betartatására.

Nem utolsó szempont, az sem, hogy a végzett munka módja, minősége és eredményei mindannyiunkat egyénileg is minősítenek, de még inkább minősítik az Egyesületünket. A Szegedi

Karszt- és Barlangkutató Egyesület jó hírének és megítélésének kialakításában – evidens módon – nagyon komoly felelőssége van mindannyiunknak.

Ugyancsak komoly egyéni és közösségi felelősségünk származik abból adódóan is, hogy munkánkat non-profit módon, pályázatokból, adományokból finanszírozzuk meg. Ezért a rendelkezésünkre bocsátott források felhasználása során a lehető leghatékonyabban kell végeznünk tevékenységünket.

2.3. Magas etikai normák

A Szegei Karszt- és Barlangkutató Egyesület Alapszabályának megfelelően a kutatás az alábbi etikai normákat tekinti alapvetőnek:

- Emberi etikai referenciaként az egyetemes emberi értékeket, különös tekintettel a szeretetre, az igazságosságra, az őszinteségre, a toleranciára, a segítőkészre, az önzetlenségre, az önfeláldozásra, a bajtársiasságra és a kitartásra.
- Szakmai etikai referenciaként a kitartó munkavégzést, a szakmai becsületességet, nyitottságot, a folyamatos ismeretszerzést és a céltudatosságot.

3. A SZABÁLYZAT HATÁLYA

Jelen szabályzat mindenkire teljes körűen kiterjed, aki kutatóként, segítőként, vagy akár csak passzív résztvevőként a Szegei Karszt- és Barlangkutató Egyesület által szervezett kutatási alkalomnak minősülő, bármilyen megmozduláson részt vesz.

A szabályzat az összes kutatási alkalomra kiterjed, sőt a kutatással összefüggő nyilatkozattételekre, valamint ismeretterjesztésre az alkalmakon kívül is.

Jelen kutatási szabályzat 2001. szeptember 15-től hatályos.

4. ALAPFOGALMAK

Kutatás: olyan tevékenység, amely valamely téma, terület vagy objektum (pl. barlang, régi táró) feltárását, megismerését, tudományos kutatását, feldolgozását célozza meg, és a HFTKP keretei (ld. később) között zajlik. Az FKP (ld. később) nem tartozik az így definiált kutatás fogalmába.

Feltáró kutatás: olyan kutatás, amely felszín alatti üregek kutatását jelenti, többnyire bányászati módszerekkel. Megkülönböztetésére az egyéb kutatási tevékenység(ek)től a fokozottan balesetveszélyes jellege, illetve a gyakorlására vonatkozó szigorú törvényi szabályozás következtében van szükség.

Hazai Feltáró és Tudományos Kutatási Program (HFTKP): az a kutatási tevékenység, amelyet az egyesület a tudományos bizottság (ld. később) által elfogadott kutatási célok megvalósítása érdekében végez.

Függetlenített kutatási program/feladat (FKP): olyan kutatási tevékenység, amely nem tartozik a HFTKP szervezeti egységéhez, illetve a kutatási programvezető alá. Indításáról az elnök dönt, ő jelöli ki a jelentkezők közül az FKP felelősét, és szintén az elnök határozza meg a tevékenység egyesület általi támogatásának mértékét és módját (pl. az egyesület csak a nevet adja hozzá, pénzkeretet különít el a tevékenység folytatásához, műszakjait jóváírja, felszerelést biztosít, stb.).

Tudományos bizottság: Évenként vagy szükség szerint ülésező egyesületi bizottság, amelynek feladata a kutatási célok meghatározása. (ld. 5.1).

Kutatási programvezető: az Egyesület operatív irányításához tartozó azon személy, aki a hozzá rendelt kutatásokat teljes körűen, felelősséggel koordinálja és felügyeli. Az SZKBE egyik fő programjának (Hazai Feltáró és Tudományos Kutatási Program → HFTKP) vezetője. Az erre a programra létrehozott szervezeti egység felelős irányítója.

Kutatási munkatárs: a HFTKP szervezeti egységhez tartozó munkatárs, a kutatási programvezető beosztottja.

Egyesületi kutatásvezető: a KÖM által kiállított barlangi kutatásvezetői igazolvánnyal rendelkező egyesületi tag, aki valamely nemzeti park igazgatósága által az egyesület részére kiadott kutatási engedélykérelemben felelős kutatásvezetőként vagy helyettesként meg van jelölve.

Kutatási alkalom (továbbiakban tábor): a kutatási cél megvalósítására vagy elősegítésére az egyesület által szervezett, időponttal, vezetővel és konkrét feladattal/feladatokkal rendelkező alkalom. Legtipikusabb példái a hétfégi és egyetemi szüneti kutatótáborok.

Táborvezető: egy meghatározott kutatási alkalom vezetője.

Műszak: a kutatási alkalom vagy az FKP során konkrét feladat vagy feladatcsoport elvégzésére alakult munkacsoport, illetve az általuk végzett munka értéke.

Műszakvezető: egy adott műszak felelős vezetője.

Bejutás: új, addig ismeretlen, járható vagy járhatóvá tehető földalatti térségbe való első behatolás.

Újbóli bejutás: korábban már ismert, de valamilyen okból elzáródott földalatti térségbe való újbóli behatolás.

5. A KUTATÁS SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK LEBONYOLÍTÁSA

A kutatás az egyesület célkitűzései között kiemelt prioritást élvez, ezért önálló program saját célkitűzéssel, költségvetéssel, szervezettel és tevékenységgel. Tekintettel a bevezetőben leírtakra, a kutatásnál különös jelentőséget kap a kutatásban tevékenykedők feladatának, felelőségének és hatáskörének a meghatározása. A fentiek csak egy szigorú irányítási lánc keretein belül valósíthatók meg.

5.1. Kutatási célok meghatározása

Az egyesületi kutatási célok felülvizsgálatát, új kutatások megkezdését, régiak felhagyását a tudományos bizottság (ld. korábban) határozza meg. A bizottság tagjai az elnök, a kutatási programvezető és az egyesületi kutatásvezetők. Vitás kérdésekben egyszerű többségi szavazással döntenek, de az elnöknek és a kutatási programvezetőnek vétójoga van. A bizottság ülései nyilvánosak, ott az egyesület tagjainak tanácskozási joga van. Az ülések időpontját legalább egy héttel előtte az egyesület fórumain (faliújság, körlevél) közzé kell tenni. Az ülésen a kutatási célok meghatározása mellett prioritási listát is össze kell állítani, valamint engedélyköteles tevékenységek esetén ki kell jelölni a felelősöket (pl. barlangi kutatásvezetők).

Egy-egy adott kutatás folytatásáról vagy új kezdéséről három különböző következménnyel járó döntés születhet:

1. Többségi döntéssel elfogadják. Az ilyen kutatások a kutatási programvezető hatáskörébe kerülnek, rájuk a jelen szabályzat teljeskörűen érvényes.
2. Az elnök egyetértésével elvetik. Ekkor az adott tevékenység vagy cél megszűnik a fenti definíció értelmében kutatásnak lenni, lekerül a napirendről.
3. Az elnök ellenében elvetik. Amennyiben az elnök mégis szükségesnek tartja ezen tevékenység folytatását vagy elkezdését, azt saját hatáskörbe utalhatja, és FKP-nek nyilváníthatja.

5.2. Háttér apparátus

A kutatások megvalósításában az alábbi irányítási lánc érvényesül:

1. Tudományos bizottság
2. Kutatási programvezető
3. Kutatási munkatárs(ak), egyesületi kutatásvezetők és alkalmi önkéntesek
4. Táborvezető
5. Műszakvezető

A programvezető feladata:

- a tudományos bizottság által kitűzött kutatási célok (pl. Vízfő-rendszer feltárása, mecseki barlangkataszter elkészítése, barlangtérképezés) megvalósításához szükséges tevékenységek (pl. kutatótáborok, mérések, mintagyűjtések) meghatározása, pénzügyi és szakmai koordinálása és ellenőrzése.

A kutatási munkatársak feladata:

- a kutatási tevékenységek megszervezése és lebonyolítása a kutatási programvezető irányításával
- a kutatási tevékenység szakmai és pénzügyi dokumentálása (beleértve a műszakszámok nyilvántartását is)
- a kutatási programvezető által meghatározott feladatok megoldása.

Az egyesületi kutatásvezetők feladata:

- a kutatási engedélyben leírtak betartása és betartatása,
- kiemelve a konkrét barlangi munka természetvédelmi és biztonságtechnikai vonatkozásai-nak nyomon követése és ellenőrzése.

Az alkalmi önkéntesek feladata:

- a kutatásban felmerülő valamely általuk választott részfeladat teljes vagy részleges megoldása.

A táborvezetőket mindig az éves program összeállításánál a kutatási programvezető jelöli ki a jelentkezők közül. Törekedni kell arra, hogy ebben az egyesületi kutatásvezetők részvétele minél nagyobb legyen. A táborvezető feladata:

- az általa vezetett tábor megszervezése és lebonyolítása (részletesen ld. 5.3-ban).

A műszakvezető feladata:

- az általa vezetett műszak megszervezése és lebonyolítása (ld. 5.3-ban).

A kutatásban résztvevők a kutatási programvezető felé, a kutatási programvezető pedig a közgyűlés és az elnök felé tartozik elszámolással.

5.3. Táborok lebonyolítása

A táborok időpontjait és a táborvezetőket a kutatási programvezető – az elnökséggel egyeztetve – lehetőleg egy félévre előre tervezve határozza meg. A táborvezetőknél lehetőleg a barlangi kutatásvezetők közül kell kikerülnie. A kutatási programvezető lehetőleg a tábor előtt legalább két héttel tájékoztatja a táborvezetőt írásban a kitűzött feladatokról és a pénzügyi keretről. Ettől kezdve a tábor megszervezéséért és lebonyolításáért a táborvezető a felelős, de a szervezésben számíthat a kutatási munkatársak segítségére. A táborba való elutazás előtt a táborvezető feladatai az alábbiak:

1. A kutatási programvezetővel egyeztetve el kell készítenie a tábor kiírását a tagság felé. A kiírásnak – sok egyéb mellett - tartalmaznia kell a táborra való jelentkezés módját (kinél kell jelentkezni, mennyi előleget kell befizetni, mennyi a létszámkorlát), az indulás és érkezés időpontját, a tábor céljait, a szükséges egyéni felszereléseket, az étkezés módját, a táborvezető elérhetőségét és az esetleges útiköltség-hozzájárulás feltételeit.
2. A táborhoz szükséges eszközök és szolgáltatások összeírása, beszerzése és a felhasználás helyszínére való eljuttatásának a megszervezése. A táborvezető szükség szerint köteles az egyes részfeladatokra (pl. táp) előre felelősöket kijelölni.

3. Engedélyköteles tevékenység illetve barlangi munka esetén összekészíteni a kutatási engedélyt, a BMSZ és a mecseki készenléti csoport riasztási listáját, az elnök és a kutatási programvezető telefonszámát, valamint a barlangkulcso(ka)t.
4. A létszám és a feladatok ismeretében előzetes műszaktervezetet kell készítenie.
5. Amennyiben a tábor az orfűi kutatóház igénybevételével jár, a táborvezetőnek a kulcsátvétel szándékát jeleznie, a módját egyeztetnie kell a házgondnokkal vagy a kutatási programvezetővel.
6. Megbeszélést és tájékoztatót tartani a jelentkezők részére.

A táborvezető feladata a tábor folyamán:

1. A munka koordinálása, a műszakok megszervezése, a műszakvezetők kijelölése. Ez utóbbinál a legfontosabb szempont, hogy a kijelölt műszakvezető alkalmas legyen a rábízott feladat illetve műszak elvégzésére illetve koordinálására, valamint vészhelyzet esetén döntésképes legyen.
2. Pontosán dokumentálni kell az elvégzett munkát és a műszakbeosztást. Minden műszakról műszaknaplót kell kitöltetnie a műszakvezetővel. Fizikai munka esetén a műszak, mint a végzett munka értéke egységnyi, ha a munkavégzés színvonalas volt, és az időtartama (a műszak számára kitűzött feladat végrehajtásának kezdetétől a munka befejeztéig eltelt idő) legalább 4 óra volt. Amennyiben egy műszak 7 óránál többet töltött a kitűzött feladat megvalósításával, a műszak értéke két egységnyi. Természetesen ez csak általános irányelvnek tekinthető, a táborvezető saját hatáskörben dönt az egyes műszakok elfogadásáról (pl. végponti, nagyon vizes és nehéz műszak, táp, stb.). Lehetőleg a nyári táboron kívül tápműszak ne legyen, valamint ne járjon műszak fagyűjtésért, takarításért (ld. „Magas etikai normák” c. rész).
3. A táborvezetőnek különösen oda kell figyelnie, hogy a tábor végeztével a táborban használt eszközök tisztán és rendben kerüljenek a helyükre, a szálláshely kitakarítva és rendbe rakva legyen átadva. Amennyiben valamely eszköz más helyre kerül, mint a tábor előtt volt, vagy megsemmisül, vagy meghibásodik, a változás vagy probléma pontos feltüntetésével jelenteni kell a kutatási programvezetőnek.

A táborvezető feladata hazaérkezés után:

1. Legkésőbb egy héttel az érkezés után meg kell írnia a szakmai és a pénzügyi beszámolót, s ezeket a kitöltött műszaknaplókkal együtt át kell adnia a kutatási programvezetőnek. A szakmai beszámolóban tartalmaznia kell az elvégzett munkát, a résztvevők listáját, a műszakbeosztást, a résztvevők által végzett műszakszámokat és javaslatot a munka folytatásának mikéntjére vonatkozóan, az esetleges problémákat, a fentebb említett eszközbeli változásokat. A pénzügyi beszámolóban tartalmaznia kell a **pontos** pénzügyi elszámolást számlákkal együtt.

A műszakvezető feladata a rábízott feladat elvégzése és a rábízott csapat koordinálása. Legjobb tudása szerint és a körülményekhez alkalmazkodva be kell tartania a táborvezető utasításait.

Barlangi műszak esetén különösen oda kell figyelnie az alábbiakra, azaz **az itt leírtak betartása minden műszakvezető számára alapkövetelmény**:

1. A műszakban résztvevők megfelelő fizikai, pszichés és mentális állapotban (az alkohol és a barlangi munka nem összeegyeztethető!) és megfelelő felszereléssel (pl. **mentőfólia, világítás**, munkavédelmi kesztyű) vehetnek csak részt a munka bármely – veszélyt rejtő – fázisában. Itt a barlangi túrázás általános szabályai az irányadóak.
2. A kutatási tevékenység során a veszélyhelyzetek és a barlangi balesetek elkerülése elsődleges cél.
3. Minden műszaknak az **előre megbeszélt legkésőbbi időpontra vissza kell érnie** a szálláshelyre, vagy egyéb megbeszélt helyre (pl. a bejáráshoz). Reméljük, nem kell hangsúlyozni sem egy több órás késéssel meginduló mentés, sem egy vakriasztás következményeit!
4. Esetleges bejutás esetén az alábbi szempontok alábbi sorrend szerinti érvényesítése szerint kell eljárni:
  - balesetvédelmi,
  - állagmegóvási (ebbe nemcsak a látványos képződmények védelme tartozik, hanem bármilyen olyan kitöltés, képződmény megőrzése, amely fontos információt hordozhat, ilyen esetben legjobb, ha a további bontások előtt dokumentáljuk (lefotózzuk, lerajzoljuk, megmintázzuk, stb.) a pusztulásra ítélt képződmény(eke)t),
  - időtényező (ld. 3. pont).
5. A műszak befejeztével ki kell töltenie a műszaknaplót, amiben rögzíteni kell a kutatás idejét, helyét (az objektumot), a résztvevők névsorát, a felszíni ügyeletet, az elvégzett munkát, s a munka folytatásának mikéntjét.

A műszakvezetőknek és a táborvezetőknek is kötelességük a kutatási engedélyben leírtak maradéktalan betartása. Mind a táborvezetőnek, mind a műszakvezetőknek azonban az állandóan változó körülményekhez és az esetlegesen adódó váratlan helyzetekhez alkalmazkodva önállóan kell dönteniük a részletkérdésekben, szükség esetén megváltoztatni a kitűzött célokat, vagy félbeszakítani a műszakot vagy akár a tábort. Döntésképtelenség esetén vagy nagyobb horderejű döntések meghozatala előtt fel kell venni a kapcsolatot a kutatási programvezetővel vagy az elnökkel.

A táborokban való részvétel és munka önkéntes, viszont a „Kutatási alapelvek” c. részben leírtak miatt a táborokban illetve a műszakokban résztvevők kötelessége betartani a táborvezető illetve műszakvezető utasításait. A táborban résztvevők felelőssége továbbá az általuk használt-kölcsönzött eszközök épségének megóvása, minél hamarabbi visszahozatala és a pénzügyek időbeni lerendezése. Az esetleges tartozásokat (pl. kajapénz) a tábor végét követő két héten belül rendezni kell. Ugyanez vonatkozik a visszajáró pénzekre is (útiköltség, kajapénz), amelyek iránti követelés két héten belül elévül.

Jó szerencsét!

.....
Tarnai Tamás
elnök

.....
Ország János
kutatási programvezető

Pécs, 2007. július 17.